

Міністерство освіти і науки України
Комунальний заклад Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка
Університет менеджменту освіти НАПН України
Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області
Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти
Запорізький національний університет
Національний аерокосмічний університет «Харківський авіаційний інститут»
Національний університет цивільного захисту України
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені М. В. Остроградського
Херсонська академія неперервної освіти

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Збірник наукових статей

Суми – 2026

УДК 378.046-021.68:[37.091.12-051:005.336.2] I-66

*Рекомендовано до друку Вченою радою
КЗ Сумський інститут післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 8 від 29.05.26 р.)*

Редакційна колегія:

С.М. Грицай – кандидат педагогічних наук, доцент
О.В. Гузенко – кандидат педагогічних наук, доцент
Г. Л. Єфремова – кандидат педагогічних наук, доцент
І. Я. Жорова – доктор педагогічних наук, професор
О.М. Ключко – кандидат педагогічних наук, доцент
Н. К. Куриш – кандидат педагогічних наук, доцент
С.М. Луценко – кандидат наук з державного управління, доцент
Д.М. Пінчук – кандидат наук з державного управління, старший викладач
О.М. Рудь – кандидат філологічних наук, доцент
Л.О. Семеновська – доктор педагогічних наук, професор
В. О. Шведун – доктор наук з державного управління, професор

Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти: збірник наукових статей / За заг. ред. Г. Л. Єфремової. Суми, 2026. 499 с.

У збірнику представлено наукові статті учасників Усеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти», що розкривають сучасний стан та перспективи розвитку компетентнісного підходу у системі освіти України; методологічні та методичні основи впровадження компетентнісного підходу у післядипломній освіті; роль та місце інформаційних технологій у системі розвитку професійної компетентності педагога в умовах післядипломної освіти; інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах інклюзивної та безбар'єрної освіти; науково-методичний супровід формування та розвитку особистісно-професійної компетентності керівників закладів освіти; компетентнісний підхід у НУШ: креативність, практичні вміння, навчання впродовж життя; безпечне освітнє середовище: нові виміри безпеки; особливості психологічної підтримки та формування навичок резильєнтності (стресостійкості) у суб'єктів освітнього середовища.

Конференція проводиться за ініціативою кафедри педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту КЗ Сумський ОІППО з метою обговорення проблем розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти у контексті інноваційного розвитку державних інституцій та українського суспільства.

Наукові статті розміщено в авторській редакції.

З М І С Т

РОЗДІЛ 1

Сучасний стан та перспективи розвитку компетентнісного підходу у системі освіти України

Варга Леся <i>Інноваційні методи формування міжкультурної компетентності майбутніх педагогів у процесі вивчення країнознавства німецькомовних країн .....</i>	12
Воловик Валентина <i>Дистанційне навчання як фактор впливу на розвиток емоційного інтелекту студентів закладів вищої освіти .....</i>	18
Грицай Сергій <i>Розвиток особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти.....</i>	22
Калашнікова Тетяна <i>Можливості та виклики використання штучного інтелекту в роботі вчителя біології .....</i>	31
Косова Тетяна <i>Компетентнісний підхід у викладанні іноземної мови за професійним спрямуванням: трирівнева диференціація та персоналізація засобами штучного інтелекту .....</i>	35
Лазоренко Світлана <i>Навчаємо майбутніх винахідників: STREAM-освіта в дії .....</i>	44
Липчанко-Ковачик Оксана, Бедевельська Маріанна <i>Міжкультурна комунікація крізь призму країнознавства.....</i>	47
Литвиненко Яна, Сидоренко Наталія <i>Культура віртуального спілкування педагога як складова його професійного іміджу .....</i>	52

РОЗДІЛ 2

Методологічні та методичні основи впровадження компетентнісного підходу у післядипломній освіті

Бабенко Наталія <i>Використання ментальних карт як інструменту розвитку методичної компетентності викладача математики коледжу...</i>	56
Богачик Тамара <i>Впровадження імперативів компетентнісного підходу в систему науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогів..</i>	59

розвитку творчості, критичного мислення, мотивації та здатності до інноваційної діяльності.

Важливо також підкреслити, що STREAM-освіта сприяє підвищенню навчальної мотивації та пізнавальної активності учнів, оскільки навчання відбувається через діяльність, дослідження та творчий пошук. Подібні підходи забезпечують глибше засвоєння матеріалу та розвиток внутрішньої зацікавленості у навчанні, що підтверджується сучасними педагогічними дослідженнями щодо ефективності інтегрованих освітніх моделей .

Отже, STREAM-освіта є перспективним напрямом розвитку сучасної школи, який сприяє формуванню інноваційно мислячої особистості, здатної до творчого вирішення проблем та активної участі у розвитку суспільства. Її впровадження є важливим кроком до оновлення освітньої системи та підготовки учнів до викликів майбутнього.

Список використаних джерел

1. Bybee R. W. STEM Education Now More Than Ever. Arlington: NSTA Press, 2013.
2. Галиченко Л. STREAM-активності у розвитку мовлення учнів початкової школи. Педагогічні науки. 2026. №1(222). С. 216-220.
3. Kelley T., Knowles J. G. A Conceptual Framework for Integrated STEM Education. International Journal of STEM Education, 2016.
4. Поліхун Н. І., Сліпухіна І. А., Чернецький І. С. STEM як засіб реформування освіти України. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2017. №3. С. 5-9.
5. STREAM-освіта як інноваційний напрям розвитку освіти. Інститут модернізації змісту освіти МОН України. URL: <https://imzo.gov.ua>
6. Освіта України: STEM, STEAM, STREAM-підходи в сучасній школі. Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua/school/92078/>

**Липчанко-Ковачик Оксана,
Бедевельська Маріанна,
Мукачєво**

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ КРИЗЬ ПРИЗМУ КРАЇНОЗНАВСТВА

У статті розглянуто країнознавчий аспект як особливий підхід у вивченні іноземної мови, оволодіння якої безпосередньо пов'язане з культурою конкретного народу – носія цієї мови. Обґрунтовано особливості країнознавства як основи міжкультурної комунікації. Представлено теорії відомих учених, що пов'язані з аналізованою проблемою.

З погляду лінгвокраїнознавчої теорії слова лінгвокраїнознавство містить спеціально дібраний, однорідний мовний матеріал, який відображає культуру країни, нееквівалентні, фонові та конотативні

лексичні одиниці, візуальні та невербальні (наприклад, мова жестів та міміки) форми мовлення

У статті зроблено висновки, що в епоху міжкультурної інтеграції, національних комунікацій, глобалізаційних процесів країнознавство слід розглядати як засіб міжнаціональної інформації, і це тільки уточнює, визначає його основну функцію. Створення країнознавчого словника в епоху великих інформаційних обмінів є першим і основним кроком в напрямку міжкультурної комунікації. Узагальнено низку основних спільних положень країнознавства та основ міжкультурних комунікацій.

Ключові слова: країнознавчий аспект, культура, лінгвокультурна компетенція, міжкультурна комунікація, мовна картина світу.

Іноземні мови, які мають невід'ємну частину життя сучасного суспільства, їх вивчення є надзвичайно актуальними. Важливим аспектом вивчення іноземної мови є образ країн, мова якої вивчається. Говорячи про предмет країнознавства як такого, слід перед усім мати на увазі, що він стосується сфери інтересів різних природничих, гуманітарних і соціально-економічних наук: географії, політології, історії, економіки, культурології, релігієзнавства, етнології, мовознавства тощо. Відповідно виділяються й різні напрями країнознавства – географічне, історичне, економічне, політологічне, культурологічне, етнологічне, культурно-лінгвістичне та ін.

Низка дослідників займалися проблемами основ та положень у сфері дослідження країнознавства – В. Андрущенко, Н. Бориско, Н. Висоцької, О. Гриценко, І. Дзюби, І. Закір'янової, В. Калініна, М. Кушнарьової, Ю. Пассова, В. Сафонової, О. Тарнопольського – розробили власні схеми типових комплексних країнознавчих характеристик. Не зважаючи на те, що проблема країнознавства та міжкультурних комунікацій сьогодні викликає цілком виправданий інтерес, багато питань, що примикають до даного явища, відносяться до досить дискусійних і викликають полеміку в науковому співтоваристві.

Міжкультурна комунікація – це складне, комплексне явище, яке включає різноманітні напрями і форми спілкування між окремими індивідами, групами, державами, які належать до різних культур.

Процес міжкультурної комунікації є специфічна форма діяльності, яка передбачає знання іноземних мов, матеріальної і духовної культури іншого народу, релігії, цінностей, моральних установок, світоглядних уявлень і т.д., в сукупності визначають модель поведінки партнерів по комунікації. Тільки поєднання цих двох видів знання – мови і культури – забезпечує ефективне та плідне спілкування, служить основою ефективної міжкультурної комунікації.

Предметом міжкультурної комунікації є контакти, які відбуваються на різних рівнях, в різній аудиторії, в двосторонньому, багатосторонньому, глобальному аспектах. Метою міжкультурної комунікації має бути створення

умов для розвитку конструктивного діалогу, рівноцінного стосовно представників інших культур.

Кожна культура знаходить унікальне відображення в мові є незаперечним. Засвоєння тільки форми нерідної мови без урахування культурного компоненту її значення спрямовує до поведінки, що відображає рідні культурні норми учнів, які вступають у конфлікт з поведінкою носіїв культури й мови, яку вивчають. Опановуючи кожен нову мову, людина відкриває для себе нове світосприйняття, світовідчуття. Те, як особистість сприймає світ і що вона в ньому бачить, завжди Соціокультурні стереотипи відображається у поняттях, сформованих на основі рідної мови з урахуванням всього багатства притаманних цій мові виражальних засобів. Кожну ситуацію, подію сприймають й оцінюють крізь призму прийнятих у рідному лінгвосоціумі культурних норм і цінностей, через те, як індивід засвоїв картину (модель) світу.

Вивченням проблем, що виникають під час спілкування представників різних культур, займається лінгвокраїнознавство - розділ мовознавства, що вивчає зумовленість мовних явищ і мовних одиниць соціальними факторами. Лінгвокраїнознавство розвиває ідею про необхідність поєднання навчання іноземної мови з вивченням суспільного й культурного життя носіїв мови, оскільки, «мова не існує поза культурою, тобто поза соціально набутою сукупністю практичних навичок та ідей, що характеризують наш спосіб життя» [6, с. 185]. Йдеться про необхідність поглибленого вивчення національного характеру, менталітету, стилю життя носіїв мови, оскільки достатній словниковий запас та вміння конструювати граматичні структури не є запорукою адекватного вживання мовних одиниць.

Навчання іноземної мови як засобу спілкування – дуже складний процес, адже крім знання мови слід засвоїти особливості культури спілкування, правила етикету, невербальні форми вираження представників країни, що вивчається. Крім того, до основних компонентів будь-якої іноземної культури відносяться традиції, обряди, побутова культура, повсякденне поведінка, національні картини світу, які відображають специфіку сприйняття навколишнього світу, художня культура як елементи етнографії та етнології [1].

Знання лексики, граматики й фонетики не означає, що той, кого навчають володіє іноземною мовою, необхідно більш глибоко вивчити ще й культури країни мови, що вивчається, навчання міжкультурної комунікації, таким чином, не може існувати без включення культурологічного аспекту в процес навчання. Вивчення іноземної мови - особистісна потреба, яка проявляється в соціальній взаємодії, спілкуванні. Успішність спілкування залежить не тільки від бажання мовця вступити в контакт, але і від уміння реалізувати мовленнєвий намір, яке залежить від ступеня володіння одиницями мови і вміння вживати їх в конкретних ситуаціях спілкування.

Проникнення в чужу культуру збагачує тих, хто вивчає мову як особистостей, вони набувають досвіду спілкування з носіями іншої культури,

у них формується уявлення про іншокультурну дійсність, формуються навички подолання труднощів.

Культурне розмаїття – важлива умова для самопізнання людини: чим більше культур він дізнається, чим більше країн відвідає, ніж більше мов вивчить, тим краще він зрозуміє себе і тим багатшим буде його духовний світ. Діалог культур – основа і важлива передумова для формування і зміцнення таких цінностей, як толерантність, повагу, взаємодопомога, милосердя.

Оскільки розвиток будь-якої національної культури здійснюється, насамперед, через мовну комунікацію, треба на заняттях приділяти увагу інформації стосовно способу життя людей тієї країни, мову якої ми опановуємо, їхньому менталітету, традиціям, звичкам, тобто тому прошарку фонових знань, без яких не варто сподіватись на вірогідність успішного використання іноземної мови як засобу спілкування. Існує безліч мовних ситуацій, коли людина, що вивчає іноземну мову, майже цілком впевнена, що наслідує носія мови, правильно вживає граматичні конструкції, підбирає доречні слова для висловлювання своїх думок, але при цьому стикається із культурологічними проблемами, що призводить до непорозуміння між комунікантами. Значні синтаксичні відмінності обох мов, наприклад, впливають на спосіб подання нової інформації: так, в українській мові нова інформація подається в кінці речення, тим самим вона посилюється. В англійській мові, навпаки, важлива інформація стоїть на початку речення. Особливу роль відіграє інтонаційне забарвлення висловлювання, оскільки англійська мова менш емоційна, і різке підвищення інтонації теж може призвести до непорозуміння. Отже, накопичення культурологічних знань, притаманних носіям мови, також відбувається через вивчення граматичних структур, засвоєння лексичних одиниць, сталих виразів, залучення до фольклору, художньої та наукової літератури. Цей мовно-культурологічний симбіоз при наявності певних цілей, які ставлять перед собою викладачі іноземних мов та майбутні фахівці, готові до сприйняття іноземної мови крізь призму культурних норм іншої країни, дає відчутні результати при правильній організації процесу навчання.

Без країнознавства неможливо уявити і ділове або професійне вивчення іноземної мови. Адже в ході ділової та професійної комунікації шанобливе звертання і коректне ставлення до співрозмовника стоять на першому місці. Важливо заздалегідь чітко уявляти, які теми для бесіди крім ділових питань доречні, які жести, які вирази вживаються для ввічливого поводження. Лінгвокраїнознавча інформація повинна в цьому випадку обговорюватися не просто відкрито, а зі всілякими прикладами і поясненнями. Особливу увагу варто приділити не тільки манері спілкування, але і жестикуляції, міміці.

Країнознавство може бути частиною звичайного заняття з іноземної мови або вивчатися відокремлено від лексики, граматики і говоріння, але без розуміння країни, мова якої вивчається, її культури, історії, соціального укладу, політичного розвитку повноцінне оволодіння іноземною мовою

практично неможливо. Завданнями знайомства зі звичаями і традиціями, повсякденним побутом, національними особливостями жителів країни досліджуваної мови є більш глибоке розуміння і сприйняття мови, що вивчається і зняття психологічного бар'єру навчаються, який проявляється вже в таких виразах, як «чужу мову», «чужа культура».

Дослідження мови і культури має здійснюватися не в окремих напрямках, а в їх взаємозв'язку. Будучи явищем складним і багатоаспектним, мова стає об'єктом досліджень з різних точок зору. А країнознавство функціонує і розвивається в тісному зв'язку з культурологією, соціолінгвістикою, семіотикою, філософією, етнографією, літературознавством і іншими науками. Країнознавство вважається значущою сферою самостійного підходу до вивчення лінгвістики і має прикладне спрямування в навчанні мови як «нерідної».

Культурологія, яка описує пізнавальну практику народу, дає можливість відчувати себе у мові національної самобутності народу. Вона має на меті формування навичок координації різних отриманих культурних відомостей з творчістю міжкультурної комунікації. Головна увага приділяється тому, кого навчають мови та культури народу, фонових знань, культурних традицій і етики мовлення. З цієї точки зору країнознавство є теоретичною основою навчання мови як нерідної, обумовлює взаємозв'язок мови і культури.

Компетенції країнознавства – це освоєння мовознавцями теорії лінгвокраїнознавства на професійному рівні і вміння керуватися його основними положеннями у своїй роботі. Країнознавство досліджує країну разом з її культурними, політичними, побутовими, спортивними, науковими досягненнями. В епоху міжкультурної інтеграції, національних комунікацій, глобалізаційних процесів країнознавство слід розглядати як засіб міжнаціональної інформації, і це тільки уточнює, визначає його основну функцію. Створення країнознавчого словника в епоху великих інформаційних обмінів є першим і основним кроком в напрямку міжкультурної комунікації.

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф. С. Основи міжкультурної комунікації : навч. посіб. Київ : Академія, 2021. 208 с.
2. Грушевицька Т. Г., Попков В. Д., Садохін А. П. Основи міжкультурної комунікації : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 416 с.
3. Кравченко С. Виклики міжкультурної комунікації у сучасному глобальному світі. Волинь філологічна: текст і контекст. 2023. № 35. С. 145–152.
4. Хуртак І. В., Таєм М. Д. Міжмовна та міжкультурна комунікація у підготовці сучасних германістів. *Current Issues of Linguistics and Translation Studies*. 2023. № 27. С. 58–64.
5. Шевченко М. І. Сучасні концепції міжкультурної взаємодії в умовах глобалізації та сучасних міжнародних відносинах. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2023. № 12. С. 112–119.
6. Hall E. T. *Beyond Culture*. New York : Anchor Books, 2020. 320 p.

7. Hofstede G., Hofstede G. J., Minkov M. Cultures and Organizations: Software of the Mind. 4th ed. New York : McGraw-Hill, 2021. 576 p.

8. Samovar L., Porter R., McDaniel E. Intercultural Communication: A Reader. 15th ed. Boston : Cengage Learning, 2022. 432 p.

9. Taran H., Mnozhynska R., Liubych O. Аксіологічний вимір міжкультурної комунікації: шляхи подолання конфліктів і досягнення гармонії. Українознавство. 2025. № 2(95).

Литвиненко Яна,
Сидоренко Наталія,
Суми

КУЛЬТУРА ВІРТУАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ ПЕДАГОГА ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ

У статті досліджено питання культури віртуального спілкування педагога як ключового елемента його професійного іміджу в умовах цифровізації освіти. Обґрунтовано роль мережевої взаємодії у забезпеченні безперервності освітнього процесу. Проаналізовано базові компоненти нетикету, зокрема коректність, екологічність комунікації та врахування чинника «цифрового сліду». Розглянуто специфіку трансформації ролі викладача у цифровому просторі. Доведено, що дотримання норм цифрового етикету ґрунтується на внутрішній культурі особистості та безпосередньо впливає на створення безпечного освітнього середовища.

Ключові слова: *віртуальне спілкування, цифровий етикет (нетикет), компоненти віртуального спілкування, професійний імідж педагога.*

Цифровізація суспільства кардинально змінила природу людських взаємин, майже повністю перевівши безпосереднє спілкування в усіх сферах життєдіяльності людини у віртуальну площину. Потужним тригером подальших змін у формах комунікації в Україні спочатку стала пандемія COVID-19, яка змусила нас опанувати віддалене спілкування, а згодом – повномасштабна російсько-українська війна. В умовах воєнного стану та безпекових викликів віртуальна комунікація з альтернативного інструменту перетворилося на єдиний можливий спосіб забезпечення безперервності освітнього процесу, професійної взаємодії та збереження соціальних зв'язків.

Сьогодні цифрова комунікація виступає важливим елементом функціонування суспільства, охоплюючи освітню та наукову галузі. Актуальність цього формату взаємодії також пояснюється: системним зростанням чисельності інтернет-користувачів; глобальним характером мережі, що долає просторові обмеження; оптимізацією процесів у сферах, де оперативність обміну інформацією є визначальним фактором [1, с. 16].

Трансформація простору, в якому наразі відбувається освітній процес, впливає на переоцінку ключових навичок педагога, важливих для

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>